

DOI 10.36074/grail-of-science.01.11.2024.021

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА АГРЕГОВАНИЙ ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Купріянова Анастасія Олександрівна

здобувач вищої освіти факультету податкової справи, обліку і аудиту
Державний податковий університет, Україна

Науковий керівник: Теліщук Микола Миколайович

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економічної політики та сталого розвитку
Державний податковий університет, Україна

Анотація. Монетарна політика, що включає таргетування інфляції, управління процентними ставками та грошовою масою, є важливим інструментом для підтримання економічної стабільності. Зміни у процентних ставках впливають на витрати домогосподарств, інвестиції підприємств і загальний рівень цін, що, в свою чергу, впливає на агрегований попит і пропозицію. Зниження процентних ставок може стимулювати економічну активність через зростання споживчих витрат і інвестицій, але може також сприяти інфляційним ризикам. Підвищення ставок, навпаки, може уповільнити економічне зростання і зменшити інфляційний тиск. Розглядаються зміни у грошовій масі, які також є критичним для розуміння макроекономічних процесів. Збільшення грошової маси зазвичай призводить до підвищення рівня цін і інфляції, тоді як її скорочення може викликати економічний спад. Глобальна нестабільність, така як фінансові кризи або пандемії, може ускладнити ефективність традиційних інструментів монетарної політики. Наприклад, під час фінансових криз центральні банки часто використовують нетрадиційні методи, такі як кількісне пом'якшення, для підтримки економічної активності та забезпечення ліквідності. Стаття також розглядає конкретні приклади впливу монетарної політики на агрегований попит і пропозицію в різних країнах, зокрема в Україні. В Україні, на фоні глобальної нестабільності, викликаній військовими конфліктами та економічними санкціями, монетарна політика, що включає таргетування інфляції, управління процентними ставками та валютним курсом, виявилася ключовою для підтримання макроекономічної стабільності. У статті підкреслюється, що адаптація монетарної політики до специфічних умов глобальної нестабільності є критично важливою для забезпечення економічного зростання та стабільності.

Ключові слова: монетарна політика, глобальні нестабільності, інфляція, центральний банк, агрегований попит, таргетування інфляції.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної нестабільності, викликаній геополітичними конфліктами, пандеміями та фінансовими кризами,

монетарна політика відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності. Зміни в процентних ставках, управління грошовою масою та інші інструменти центральних банків стали важливими важелями впливу на агрегований попит і пропозицію. У контексті цих глобальних викликів постає питання, як монетарна політика може бути ефективно адаптована до нових реалій, щоб стримувати інфляційні процеси, підтримувати економічне зростання і запобігати кризам. Актуальність дослідження впливу монетарної політики особливо зросла у світлі нових викликів, таких як економічні наслідки війни в Україні, енергетичні кризи та нестабільність світових фінансових ринків. Це вимагає глибокого аналізу та розуміння того, як зміни в монетарній політиці впливають на глобальні економічні процеси та стратегії їх подолання.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивчення особливостей монетарної політики є предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених і практиків, серед яких можна відзначити В.В. Коваленка, В.І. Міщенко, О.В. Дзюблюка, С.А. Шелудька, Н.О. Григоришина, Т.Д. Косову, В.В. Ланового, Я.С. Ляпчука, О.І. Баєву, А.В. Сомика, І.М. Льона, А.С. Кошенка та ін. Велика частина наукових праць присвячена розгляду сутності та цілей монетарної політики. Дослідження також зосереджені на визначенні ролі монетарної політики в забезпеченні економічного зростання під час криз.

Мета роботи. Стаття аналізує, як управління процентними ставками, грошовою масою та валютним курсом впливає на економічну активність та інфляційні ризики. Особлива увага приділяється аналізу інструментів монетарної політики під час фінансових криз та їхньої ефективності.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасної глобальної нестабільності, викликаній як геополітичними конфліктами, так і економічними потрясіннями, монетарна політика стає одним із найважливіших інструментів для підтримки макроекономічної стабільності. Україна, яка опинилася в центрі глобальної уваги через військову агресію з боку країни агресора, стикається з безпрецедентними викликами у сфері управління національною економікою. Війна не лише спричинила суттєві втрати для економіки, але й вплинула на фінансову систему країни, що призвело до необхідності швидкого та ефективного реагування з боку центрального банку.

Монетарна політика є ключовим інструментом державного регулювання економіки, спрямованим на підтримку економічної стабільності та зростання. Вона включає різноманітні механізми, такі як регулювання процентних ставок, управління грошовою масою, операції на відкритому ринку, а також встановлення резервних вимог для комерційних банків. Кожен з цих інструментів відіграє важливу роль у впливі на макроекономічні показники, зокрема рівень цін, інфляцію, зайнятість та загальну економічну активність. У сучасних умовах глобальної нестабільності роль монетарної політики особливо зростає, адже саме через неї держава може підтримувати економічну рівновагу в умовах фінансових криз, геополітичних конфліктів та економічних потрясінь [2].

Одним з найефективніших інструментів сучасної монетарної політики є таргетування інфляції, яке полягає у встановленні чітких цільових показників щодо рівня інфляції та використанні інструментів регулювання для досягнення цих цілей. Таргетована політика дозволяє центральним банкам контролювати

інфляційні процеси шляхом регулювання процентних ставок, обмеження грошової маси та впливу на валютний курс. Цей підхід має на меті підтримання стабільності цін, що, у свою чергу, забезпечує довіру до національної валюти та економіки загалом. У країнах із розвиненою економікою, таргетування інфляції є одним з основних елементів монетарної політики, і його ефективність була підтверджена практикою.

Зміна процентних ставок є одним із найпотужніших інструментів монетарної політики. Коли центральний банк підвищує процентні ставки, це зазвичай призводить до зростання вартості кредитування, що стримує споживчі витрати та інвестиції, зменшуючи таким чином агрегований попит. Навпаки, зниження процентних ставок робить кредити дешевшими, що стимулює споживчий попит і інвестиції, підвищуючи економічну активність. Цей механізм є особливо важливим в умовах економічної нестабільності, коли центральні банки прагнуть збалансувати економічне зростання і стримувати інфляцію [1].

Крім того, управління грошовою масою є ще одним важливим аспектом монетарної політики. Коли центральний банк збільшує грошову масу в економіці, це може сприяти зростанню споживчих витрат і інвестицій, оскільки у людей і компаній з'являється більше грошей для здійснення витрат. Однак, якщо грошова маса збільшується занадто швидко, це може призвести до зростання інфляції, оскільки надлишок грошей може збільшити попит на товари та послуги, підштовхуючи ціни вгору [3].

Операції на відкритому ринку, які передбачають купівлю та продаж державних цінних паперів центральним банком, також є важливим інструментом монетарної політики. Купівля цінних паперів збільшує грошову масу, що стимулює економічну активність, тоді як їх продаж зменшує грошову масу, стримуючи інфляційний тиск. Такі операції можуть бути використані для швидкого реагування на економічні виклики, які виникають через глобальну нестабільність.

Резервні вимоги, які визначають частку депозитів, яку комерційні банки повинні зберігати в центральному банку, є ще одним важливим інструментом. Підвищення резервних вимог може обмежити можливості банків надавати кредити, що зменшує грошову масу і стримує економічну активність. Зниження резервних вимог, навпаки, дозволяє банкам збільшити кредитування, стимулюючи зростання.

В умовах глобальної нестабільності, такі інструменти монетарної політики можуть бути використані центральними банками для підтримки економічної стабільності, мінімізації негативних наслідків зовнішніх шоків, а також сприяння стійкому економічному зростанню. Ключовим завданням є збалансування між стимулюванням економіки та контролем над інфляцією, що є особливо складним завданням в умовах високої невизначеності та глобальних економічних криз [3].

Агрегований попит і пропозиція є фундаментальними поняттями макроекономіки, які допомагають зрозуміти, як взаємодіють загальні обсяги попиту і пропозиції в економіці, впливаючи на загальний рівень цін і обсяг випуску продукції.

- Агрегований попит (AD) відображає загальний обсяг товарів і послуг, які всі економічні агенти (домогосподарства, фірми, уряд і закордонні споживачі) готові купити при певному рівні цін у певний період часу. Він залежить від таких факторів, як рівень доходів, споживчі витрати, інвестиції, державні витрати, а також від умов зовнішньої торгівлі. Монетарна політика має значний вплив на агрегований попит через зміни в процентних ставках і грошовій масі. Наприклад, зниження процентних ставок стимулює позики і витрати, збільшуючи таким чином агрегований попит, тоді як підвищення процентних ставок має протилежний ефект.

- Агрегована пропозиція (AS), з іншого боку, представляє загальний обсяг товарів і послуг, які виробники готові постачати на ринок при певному рівні цін. Вона залежить від таких факторів, як рівень заробітної плати, ціни на сировину, продуктивність праці та технологічний прогрес. Монетарна політика впливає на агреговану пропозицію через зміни у витратах на виробництво. Наприклад, збільшення грошової маси може призвести до інфляційного тиску, підвищуючи витрати на виробництво, що, у свою чергу, може зменшити обсяги пропозиції. З іншого боку, сприятлива монетарна політика, яка знижує витрати на фінансування, може підтримувати або навіть збільшувати рівень агрегованої пропозиції.

Взаємодія між агрегованим попитом і пропозицією визначає макроекономічну рівновагу, де перетинаються криві AD і AS. У разі зміни одного з цих компонентів можуть виникати як нова рівновага, так і економічні дисбаланси. Наприклад, зростання агрегованого попиту при незмінній пропозиції може призвести до інфляції, тоді як зниження попиту може викликати рецесію. Аналогічно, збільшення пропозиції при незмінному попиті може сприяти зниженню рівня цін і підвищенню економічної активності, тоді як зниження пропозиції може викликати стагфляцію, поєднання інфляції і низького зростання [5].

Процентні ставки є ключовим інструментом монетарної політики, який суттєво впливає на агрегований попит і пропозицію в економіці. Зниження процентних ставок зазвичай стимулює споживчий попит, оскільки здешевлення кредитів робить позики більш доступними для домогосподарств і підприємств. Це підвищує рівень споживчих витрат і сприяє збільшенню інвестицій, оскільки компанії отримують можливість фінансувати нові проекти за нижчою вартістю. Зростання інвестицій призводить до збільшення обсягів виробництва, що, в свою чергу, підвищує агрегований попит. Одночасно з цим, зниження процентних ставок знижує стимул до заощаджень, оскільки дохід від депозитів зменшується, що додатково збільшує споживчий попит.

З іншого боку, підвищення процентних ставок має протилежний ефект на економіку. Високі ставки збільшують вартість кредитування, що стримує як споживчі витрати, так і інвестиції. Зменшення інвестицій обмежує розширення виробничих потужностей, що може негативно вплинути на агреговану пропозицію. Водночас підвищення процентних ставок може сприяти зменшенню інфляційного тиску, оскільки знижується загальний рівень споживання та попиту на товари і послуги. Це може призвести до зниження цін і стабілізації економіки. Однак, підвищення ставок також може призвести до

зростання вартості обслуговування боргу, що створює додатковий тиск на уряди і підприємства [1].

Умови глобальної нестабільності значно посилюють вплив процентних ставок на економіку. В умовах стабільної економіки зміни в процентних ставках можуть мати передбачуваний ефект, сприяючи керуванню економічним циклом. Наприклад, зниження ставок у період рецесії може швидко активізувати економіку, стимулюючи попит і виробництво. Проте в умовах глобальної нестабільності, як фінансові кризи або геополітичні конфлікти, ефективність монетарної політики може знижуватися. У таких ситуаціях навіть значні зміни в процентних ставках можуть не мати очікуваного впливу, оскільки економічна невизначеність може знизити довіру до ринку, стримуючи інвестиції і споживчі витрати, навіть попри здешевлення кредитів. Тому в умовах нестабільності монетарна політика повинна бути доповнена іншими заходами економічного регулювання для забезпечення стабільності і стійкого розвитку економіки [3].

Зміни в грошовій масі є також одним із основних інструментів монетарної політики, що значно впливають на агрегований попит і пропозицію в економіці. Збільшення грошової маси зазвичай здійснюється центральними банками через різні механізми, такі як зниження процентних ставок або викуп державних облігацій. Це призводить до зростання рівня ліквідності в економіці, що стимулює споживчий попит і збільшує обсяги кредитування. У результаті, споживання зростає, а підприємства, які мають легший доступ до капіталу, починають збільшувати виробництво. Однак збільшення грошової маси також може спричинити інфляційний тиск, оскільки надмірна кількість грошей в обігу може призвести до зростання загального рівня цін. Внаслідок цього економіка може зіткнутися з проблемами, пов'язаними зі зниженням купівельної спроможності населення, що вимагає додаткових заходів для контролю інфляції.

Скорочення грошової маси, з іншого боку, має протилежний ефект. Коли центральний банк вирішує зменшити кількість грошей в обігу, наприклад, підвищуючи процентні ставки або скорочуючи програму кількісного пом'якшення, це знижує рівень ліквідності в економіці. Внаслідок цього, доступ до кредитів стає більш обмеженим, що стримує споживчий попит і зменшує інвестиційну активність. Як результат, агрегований попит знижується, що може призвести до зменшення обсягів виробництва та підвищення ризику економічного спаду. Такий підхід зазвичай застосовується для контролю надмірної інфляції, але в умовах глобальної нестабільності скорочення грошової маси може мати серйозні негативні наслідки, зокрема посилення економічних труднощів та збільшення безробіття [5].

Аналіз довгострокових і короткострокових ефектів змін у грошовій масі демонструє складність цього інструменту монетарної політики. У короткостроковій перспективі збільшення грошової маси може стимулювати економічну активність і допомогти подолати рецесію, тоді як скорочення грошової маси може допомогти стримати інфляцію. Однак у довгостроковій перспективі надмірне зростання грошової маси може призвести до стійкої інфляції, що ускладнює економічне зростання і підриває макроекономічну стабільність. З іншого боку, тривале скорочення грошової маси може

спричинити хронічний дефіцит інвестицій та зниження потенційного рівня виробництва, що також може мати негативні наслідки для економіки. Тому ефективне управління грошовою масою вимагає врахування як короткострокових, так і довгострокових ризиків, особливо в умовах глобальної нестабільності, коли невизначеність і ризики можуть суттєво впливати на економічні процеси [3].

В умовах глобальної нестабільності, монетарна політика України суттєво вплинула на агрегований попит і пропозицію, що було особливо помітно в період пандемії COVID-19 та повномасштабної війни у 2022 році. Після початку бойових дій економіка країни зіткнулася зі зростанням інфляції, яка в середині 2022 року перевищила 24%, та значною девальвацією гривні. Це призвело до скорочення інвестицій і загального попиту. Національний банк України (НБУ) був змушений оперативно реагувати на ці виклики, запроваджуючи жорсткі монетарні заходи.

Одним із таких заходів було різке підвищення облікової ставки, яка в червні 2022 року зросла до 25%. Це сприяло стримуванню інфляційного тиску, але водночас зробило кредити менш доступними, що знизило рівень споживчої активності та інвестицій в економіку. Зменшення агрегованого попиту стало наслідком цих змін, але воно також дозволило стабілізувати ціни на внутрішньому ринку [6].

Ключовим елементом стабілізаційної політики НБУ в цей період стало таргетування інфляції - спрямована монетарна політика, метою якої є контроль і підтримання інфляції на цільовому рівні. Для України цей цільовий рівень інфляції було встановлено на рівні 5% з допустимим відхиленням $\pm 1\%$. Ця політика дозволила НБУ чітко визначати пріоритети та сконцентрувати ресурси на стабілізації цін, що в умовах війни і глобальних економічних потрясінь було важливим фактором для макроекономічної стабільності [7].

Для підтримки агрегованої пропозиції НБУ здійснював валютні інтервенції, витрачаючи значну частину своїх золотовалютних резервів, які до кінця 2022 року знизилися до приблизно \$25 млрд. Ці дії дозволили утримати курс гривні на стабільному рівні, що було критично важливо для імпортерів та експортерів, а також для загальної економічної стабільності.

Одночасно були запроваджені обмеження на виведення капіталу за кордон, що зменшило відтік валюти з країни і допомогло стабілізувати фінансову систему. Важливою частиною монетарної політики стало забезпечення ліквідності банківської системи. Програми підтримки кредитування, зокрема державні програми «Доступні кредити 5-7-9%», стимулювали підприємства до збереження робочих місць і підтримання економічної активності, попри складні умови.

Попри ці заходи, інфляція продовжувала залишатися високою протягом 2023 року, досягаючи понад 20%. У таких умовах монетарна політика залишалася жорсткою, що обмежувало доступ бізнесу та населення до фінансування. Водночас, стабільність банківської системи та валютного ринку сприяли запобіганню економічному колапсу [2].

Подальший розвиток банківського сектору України залежить від зниження облікової ставки, що є ключовою умовою для ефективної роботи. Це сприятиме

стабільності банків, збільшенню прибутковості та продовженню кредитування населення й бізнесу в умовах невизначеності. Згідно з основним прогнозом Національного банку України, у 2024 році очікується зниження облікової ставки до 13 %. У 2025 році НБУ планує продовжити тенденцію до зниження ставки до 11,2 %, з подальшим скороченням до 10 % у наступні роки [4].

Загалом, в умовах глобальної нестабільності монетарна політика України дозволила стабілізувати фінансову систему, але високі інфляційні ризики та обмежений доступ до кредитних ресурсів продовжували стримувати економічне зростання. Таргетування інфляції в таких умовах стало важливим інструментом для зниження макроекономічних ризиків і підтримки стабільності. Для майбутнього відновлення економіки важливим є не тільки підтримка міжнародних партнерів, але й адаптація монетарної політики до нових умов після закінчення військових дій та стабілізації глобальної економіки.

Висновки та пропозиції. Зміни в процентних ставках і обсязі грошової маси безпосередньо коригують економічну активність, що відображається на загальному рівні цін і економічному зростанні. Зниження процентних ставок зазвичай стимулює споживчі витрати та інвестиції, що може призвести до підвищення агрегованого попиту, проте також може сприяти зростанню інфляції. Навпаки, підвищення процентних ставок може зменшити економічну активність, знизити інфляційний тиск і стримати споживчі витрати та інвестиції, що веде до зменшення агрегованого попиту.

Зміни у грошовій масі також мають значний вплив на економіку. Збільшення грошової маси може призвести до зростання рівня цін і посилення інфляції, водночас стимулюючи споживчий попит і виробництво. Скорочення грошової маси, в свою чергу, може уповільнити економічний ріст, зменшити споживчі витрати і спричинити економічний спад.

В умовах глобальної нестабільності, зокрема під час фінансових криз, геополітичних конфліктів або пандемій, традиційні інструменти монетарної політики часто вимагають адаптації. Центральні банки застосовують нетрадиційні заходи, такі як кількісне пом'якшення і операції на відкритому ринку, щоб забезпечити економічну стабільність.

Емпіричний приклад підтверджує, що ефективність монетарної політики залежить від конкретних економічних і глобальних умов. В Україні, зокрема, монетарна політика є ключовим інструментом для стабілізації економічної ситуації на фоні поточних глобальних викликів. Одним із основних компонентів монетарної політики в Україні є таргетування інфляції, яке допомагає контролювати інфляційні процеси та підтримувати стабільність цін. Завдяки цьому підходу, НБУ визначає чіткі інфляційні цілі, що дозволяє краще адаптувати політику до мінливих умов і водночас стримувати інфляційний тиск. Дослідження показує, що адаптація монетарної політики, включаючи таргетування інфляції, є необхідною для підтримання макроекономічної стабільності та забезпечення сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

- [1] Гаркуша, Ю., & Іванова, О. (2024). Облікова ставка центрального банку як інструмент монетарної політики. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 326(1), 140-143. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-24>

- [2] Дем'янчук, О., & Павленко, Б. (2024). Монетарна політика та стабільність банківської системи в Україні. *Науковий огляд*, 2 (94). [https://doi.org/10.26886/2311-4517.2\(94\)2024.3](https://doi.org/10.26886/2311-4517.2(94)2024.3)
- [3] Дзюблюк, О. (2024). Теоретичні аспекти координації монетарної і фінансової політики як необхідної умови забезпечення макрофінансової стабільності. *Світ фінансів*, 2 (79), 8-27. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/51920>
- [4] Економічна правда. (2023). Фактор незламності: як фінансова система долає виклики війни та що буде далі. <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/16/697112>
- [5] Малий, І.Й., Радіонова, І.Ф., Куценко, Т.Ф., Федірко, Н.В., Волощенко, В.В., Усик, В.І, & Котенок, Д.М. (2016). *Макроекономіка: базовий курс*. КНЕУ.
- [6] Національний банк України. (2024). Облікова ставка Національного банку. <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>
- [7] Тарасенко, А. (2024). Вплив таргетування інфляції на забезпечення економічної стабільності. *Вчені записки*, 34(1). https://doi.org/10.33111/vz_kneu.34.24.01.13.089.095

THE IMPACT OF MONETARY POLICY ON AGGREGATE SUPPLY AND DEMAND IN THE CONTEXT OF GLOBAL INSTABILITY

Kupriianova Anastasiia

Student of the Faculty of Tax Affairs, Accounting and Audit
State Tax University, Ukraine

Scientific adviser: Telishchuk Mykola

Ph.D in Economic sciences, Associate professor,
Associate professor of the Department of Economic Policy and Sustainable Development
State Tax University, Ukraine

Summary. Monetary policy, which includes inflation targeting, interest rate management, and money supply management, is an important tool for maintaining economic stability. Changes in interest rates affect household spending, corporate investment and the overall price level, which in turn affects aggregate supply and demand. Lower interest rates may stimulate economic activity through increased consumer spending and investment, but may also contribute to inflationary risks. Rising rates, on the other hand, can slow economic growth and reduce inflationary pressures. Changes in the money supply are also considered, which is also critical for understanding macroeconomic processes. An increase in the money supply usually leads to higher prices and inflation, while a decrease in the money supply can cause an economic downturn. Global instability, such as financial crises or pandemics, can make traditional monetary policy tools more difficult to use. For example, during financial crises, central banks often use unconventional methods, such as quantitative easing, to support economic activity and provide liquidity. The article also looks at specific examples of the impact of monetary policy on aggregate supply and demand in different countries, including Ukraine. In Ukraine, against the backdrop of global instability caused by military conflicts and economic sanctions, monetary policy, including inflation targeting, interest rate and exchange rate management, has proved to be key to maintaining macroeconomic stability. The article emphasises that adapting monetary policy to the specific conditions of global instability is critical for ensuring economic growth and stability.

Keywords: monetary policy, global instability, inflation, central bank, aggregate demand, targeting inflation.